

Beleidsreactie rapport 'Vlammende ambitie'

Afgelopen juni heeft mijn ambtsvoorganger het rapport 'Vlammende ambitie' aan uw Kamer aangeboden.¹ In deze brief zegde hij toe dat het aan zijn opvolger was om met een beleidsreactie te komen. Hierbij geef ik mijn reactie op dit rapport en beschouw ik de toezegging als afgedaan.

Aanleiding

Als partners van het strategisch kader topsport 2032² hebben NOC*NSF, VSG en VWS de gezamenlijke ambitie vastgesteld om de maatschappelijke waarde van topsport te vergroten. Een gezonde en veilige topsportcultuur is hiervoor essentieel. Om dit te bereiken is het nodig om vanuit een breder perspectief naar topsport te kijken, waarbij niet alleen mondiale medailles bepalend zijn. Prestaties kunnen uit meer bestaan dan alleen medailles en ook de manier waarop deze prestaties tot stand komen, zijn bepalend voor de waarde van topsport. Begin 2022 is als een van de eerste acties vanuit het strategische kader topsport gestart met een onderzoek naar de topsportcultuur in Nederland. Eerdere onderzoeken waren specifiek gericht op het in kaart brengen van de prevalentie van grensoverschrijdende gedrag in specifieke takken van sport. Om daadwerkelijk een omslag te maken van reactief onderzoek naar het doorgronden van de topsportwereld, was een ander type onderzoek nodig. Zoals de onderzoekers het zelf verwoordden "het onderzoek zou veeleer 'knoppen' moeten vinden waaraan gedraaid kan worden, in plaats van het telkens bevestigd krijgen dat er in sport A of B grensoverschrijdend gedrag heeft plaatsgevonden".

Rapport op hoofdlijnen

De belangrijkste conclusies van het onderzoek zijn als volgt samengevat³:

Het onderzoek is uitgevoerd naar en gericht op een drietal uitkomstmaten: welzijn (mentaal en fysiek), presteren en veiligheid. De algehele conclusie is dat het op zich goed gaat met de topsportcultuur in Nederland maar dat er zeker ook ruimte is voor verbetering. De onderzoekers benoemen dat er in Nederland sprake is van een mono (topsport)cultuur. Dit impliceert dat ongeacht het type sport, de sporten een grote overeenkomst vertonen als het gaat om de drie uitkomstmaten.

Daarnaast valt de mentale weerbaarheid van de topsporter op. Hoe weerbaarder de sporter, hoe beter zijn of haar fysieke welzijn en hoe beter de (gepercipieerde) prestaties. Ook de coach blijkt een belangrijke rol te spelen; hoe beter de band met de coach wordt ervaren, hoe beter de prestaties. Een andere uitkomst is de invloed van de financiële afhankelijkheid van topsporters en coaches. Als voorbeeld wordt genoemd dat topsporters soms een blessure verzwijgen vlak voor een selectiemoment, omdat ze bang zijn hun A-status kwijt te raken.

Als het gaat om grensoverschrijdend gedrag worden vooral 'roddelen' en 'verbaal geweld' genoemd. Met name vrouwelijke topsporters geven aan gevoelens van onveiligheid te hebben ervaren. Topsporters die voor Nederland uitkomen maar geboren zijn in een ander land, geven aan meer pestgedrag of discriminatie te ervaren. Topsporters die hun geslacht niet wilden meedelen, benoemen ook hiermee te maken te hebben.

Beleidsreactie

Ik vind het goed dat dit rapport er is en dank de onderzoekers en alle betrokken partijen voor hun grote inzet. Het is voor het eerst dat in Nederland – en zelfs wereldwijd – op deze schaal wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar topsportcultuur. Na een onderzoeksperiode van ruim drie jaar is een omvangrijk rapport opgeleverd met een schat aan informatie die kan bijdragen aan een veiligere en gezondere topsport. Mijn bijzondere waardering gaat uit naar het onderzoeksteam, dat met volharding en zorgvuldigheid een indrukwekkende hoeveelheid gegevens heeft verzameld, geordend en geanalyseerd. Eveneens spreek ik mijn waardering uit voor alle topsporters, coaches, technisch directeurs van sportbonden, NOC*NSF en de TeamNL-centra, die zich met openheid en betrokkenheid hebben ingezet en hun ervaringen hebben gedeeld – vaak over gevoelige onderwerpen. Daarmee is dit onderzoek ook echt een onderzoek geworden vóór en dóór mensen die dagelijks werken in een omgeving waarin toewijding, discipline en een voortdurende focus op prestatieverbetering centraal staan. Zonder hen was dit onderzoek niet tot stand gekomen.

¹ Kamerstukken II 2024/25, 30 234, nr. 407.

² Kamerstukken II 2022/23, 30 234, nr. 364.

³ Kenniscentrum Sport en Bewegen (2025). www.kenniscentrumsportenbewegen.nl.

Ik vind het belangrijk om te benadrukken dat cultuurverandering zich niet eenvoudig en binnen een kort tijdsbestek laat vangen in beleid of in een set maatregelen. Het vraagt tijd, bewustwording en bereidheid tot een open dialoog in alle lagen binnen de topsport, van bestuurders en coaches tot sporters zelf. Want, zo blijkt ook uit het rapport, topsportcultuur wordt niet alleen door NOC*NSF en sportbonden bepaald. Het gaat om een complex netwerk van diverse organisaties en actoren met ieder een eigen rol. Een groot deel van hen speelt een rol in de directe omgeving van de topsporter, zoals coaches, stafleden, ouders, sportbonden, technisch directeuren, sportbond, TeamNL-centra en NOC*NSF. Daarnaast zijn er ook partijen met een meer indirecte rol binnen het topsportsysteem en daarmee ook de topsportcultuur. Bijvoorbeeld de media, sponsors, adverteerders en de overheid. De positie van de overheid is binnen het topsportsysteem van een andere orde dan de partijen die direct betrokken zijn bij het organiseren van topsport. De topsport is goed in staat om dit primaire proces te organiseren, eigen ambities te formuleren, verantwoordelijkheid te nemen, keuzes te maken en hier financiering voor te organiseren. De rol van de overheid is hierbij faciliterend en ondersteunend van aard, gericht op het helpen creëren van de juiste randvoorwaarden om topsport mogelijk te maken.

Inmiddels kan ik melden dat het rapport door diverse partijen uit de topsport wordt omarmd en dat diverse acties worden ondernomen om de aanbevelingen uit het rapport te vertalen naar de eigen praktijk. Zo heeft NOC*NSF recent een werkconferentie topsportcultuur georganiseerd met betrokkenen uit de topsport. Dit is een aftrap geweest om een start te maken met het verdiepen van thema's en te verkennen hoe deze structureel vertaald kunnen worden naar de dagelijkse praktijk. Parallel hieraan is in 2024 vanuit het programma Mooi in Beweging van ZonMW, met financiering vanuit het ministerie van VWS, gestart met een onderzoeksproject 'Rose Of Culture In E/Elite Sport' (ROCIES). Hierbij wordt gewerkt aan praktijkgerichte aanpakken om met concrete handvatten een veilige sportomgeving voor (jonge)topsporters te creëren.

Passend bij de rol van de overheid binnen dit systeem blijf ik in overleg met NOC*NSF over de voortgang van hun Topsportstrategie 2032⁴. Ik ben voornemens om hierbij in het bijzonder aandacht te houden voor de **mentale gezondheid van topsporters, de positie van coaches** en de manier waarop NOC*NSF **welzijn en ontwikkeling** een volwaardige plaats weet te geven in hun topsportstrategie. Daarnaast zet ik met de financiering van de monitor Topsport in Nederland in op een goede informatievoorziening over de belangrijkste ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport. Ik heb Mulier Instituut gevraagd om te bezien welke indicatoren uit het topsportcultuuronderzoek structureel kunnen landen in deze monitor.

In het rapport wordt een tweetal aanbevelingen gericht aan overheid, namelijk:

- Leg scherper vast waar de overheid (VWS, provincies en gemeenten) wel en niet over gaat wat betreft topsport (taken, rollen en verantwoordelijkheden).
- Neem de financieringsstructuur en -systematiek van de topsport nader onder de loep en overweeg om naast medailles ook andere criteria een rol te geven in de besteding van de middelen.

Zoals hierboven aangegeven is de rol van de overheid binnen het topsportsysteem anders van aard dan partijen die een directe rol spelen in het organiseren van topsport. NOC*NSF en de bonden maken op basis van hun Topsportstrategie 2032 keuzes om de meeste maatschappelijke waarde uit topsport te kunnen halen. Het strategisch kader topsport ligt ten grondslag aan deze strategie. Dit kader benoemt de randvoorwaarden voor een duurzaam topsportsysteem, waaronder de positie van topsporters en coaches en (sociale) veiligheid en integriteit. Met de strategische partners VSG en NOC*NSF wordt per randvoorwaarde bezien welke activiteiten iedere partij, vanuit de eigen verantwoordelijkheid, kan bijdragen. Ik onderschrijf de conclusie van de onderzoekers dat de taken, rollen en verantwoordelijkheden van de overheid op het terrein van topsport helder moeten zijn. Zoals aangegeven in de beleidsreactie op het advies 'De opstelling aan de top'⁵, is er op dit moment geen noodzaak om van deze beleidsstrategie af te wijken. Daarnaast heeft uw Kamer mij gevraagd om eerst de resultaten van het Sportakkoord af te wachten en dan pas te bekijken of het nodig is om rollen en verantwoordelijkheden in de hele sportsector (zowel breedtesport als topsport) explicieter vast te leggen, bijvoorbeeld door een wettelijke verankering van sport- en beweegbeleid.

⁴ <https://nocnsf.nl/topsport/topsportbeleid>

⁵ Kamerstukken II 2023/24, 30 234, nr. 393.

Specifiek waar het gaat om het bewaken en bevorderen van een sociaal veilige en integere sport, zet ik concrete stappen om verantwoordelijkheden expliciet vast te leggen in het wetsvoorstel Integere Sport. Dit wetsvoorstel zal zorgen voor de oprichting van een onafhankelijk integriteitscentrum Integere Sport Nederland (ISN).

Ook onderken ik de bevinding dat de financieringssystematiek van invloed kan zijn op de topsportcultuur. Binnen het strategisch kader topsport is er dan ook aandacht voor het verantwoord organiseren van topsport en zoals hierboven genoemd is het aan NOC*NSF om hierin te voorzien. Ten opzichte van het topsportbeleid van NOC*NSF van een aantal jaar geleden zijn sinds 2025 meerdere veranderingen in gang gezet en worden middelen niet alleen meer ingezet voor het streven naar meer mondiale medailles. Binnen hun Topsportstrategie 2032 staat nu de ambitie centraal om meer betekenisvolle mondiale prestaties te behalen. Dat betekent dat er wordt gestreefd naar prestaties die betekenisvol zijn voor de samenleving en dat prestaties op een veilige en verantwoorde manier tot stand komen. Ook wordt een aantal teamsporten en topclubs die in de hoogste nationale klasse van de Nederlandse competitie spelen, versterkt.

Daarnaast is NOC*NSF gestart met de ontwikkeling van een nieuw voorzieningenmodel voor topsporters. Dit moet in de toekomst zorgen voor meer financiële stabiliteit en daarmee een verlaging van de hoge prestatiedruk die topsporters ervaren.

Ik heb er vertrouwen in dat de sport hiermee goede stappen zet richting een meer duurzame, veilige en inspirerende topsport. Cultuurverandering vraagt om een lange adem en kan niet van bovenaf opgelegd worden. Zoals aangegeven, blijf ik hierover in gesprek met de sport en zet ik in op een goede monitoring van topsport in Nederland. Ik zie *'Vlammende ambitie'* als een richtinggevend rapport dat de basis vormt voor een verandering naar een topsport waarbij presteren, gezondheid en sociale veiligheid hand in hand gaan.